

23.09.2024

Inarin kunnan lausunto Lapin hyvinvointialueen muutosten valmistelua varten

Viite: LAPHA/11500/2024

Seuraavat asiat tulee huomioitava Lapin hyvinvointialueen säästösuunnitelmien ja toimenpiteiden kohdentamisessa.

Maantieteelliset ja muut erityispiirteet Inarin kunnassa

Lapissa maantieteelliset tekijät, kuten pitkät välimatkat, tulee ottaa huomioon palveluverkkosuunnitelmia laadittaessa, kun palveluita ollaan mitoittamassa ja niiden laadukkuutta varmistamassa.

Lapin turvallinen matkailu sekä huoltovarmuus alueella on keskeinen koko Suomen kannalta. On yleisesti syytä korostaa, että valmius- ja varautumisaspektit on otettava painavasti huomioon palveluverkkosuunnittelussa ja mm. tilojen, toimintojen ja osaavan henkilöstön mitoituksen määrittelyssä.

Inarin kunta on pinta-alaltaan Suomen suurin kunta (17 334 km²). Väestömäärä on noin 7100 asukasta ja asukastiheys on 0,45 asukasta/km². Etäisyydet kunnan sisällä ovat mittavat; Ivalosta Näätämöön on 190 km, Lismaan 140 km, Angeliin 100 km ja Kutturaan 80 km. Etäisyys Ivalosta Helsinkiin on 1 123 km, lähimpään keskussairaalaan Rovaniemelle 289 km ja Oulun yliopistolliseen sairaalaan 509 km. Ensihoidon maakuljetus Ivalosta Rovaniemelle kestää 3.5 tuntia ja helikopterilla 1.25 tuntia.

Matkailulla on merkittävä rooli Pohjois-Lapin elinkeinoelämässä. Matkailun ja sen kehittymisen ehdoton edellytys on turvallinen toimintaympäristö. Toimiva perusterveydenhuolto ja ympärivuorokautiset päivystyspalvelut ovat tärkeä osa turvallista toimintaympäristöä. Vuonna 2023 Inari - Saariselän alueella oli 581 000 rekisteröityä yöpymistä, joista kotimaisia 226 00 ja ulkomaalaisia 354 000. Rekisteröimätön majoitus 185 000.

Inarin kunnassa puhutaan virallisesti suomen lisäksi kolmea saamen kieltä. Saamelaisia Inarin väestöstä on noin kolmannes. Saamen kielilain (1986/2003) mukaan saamelaisilla on oikeus käyttää äidinkieltään asioidessaan viranomaisten kanssa.

Yhteistyö ja hyvä ennakoiva viestintä

Sosiaali- ja terveystalvuelujen sekä pelastuspalvelujen järjestäminen on siirtynyt 1.1.2023 kunnilta Lapin hyvinvointialueen vastuulle. Yhteistyön tarve ja tiedonkulun tärkeys hyvinvointialueen ja kunnalle kuuluvien tehtävien kuten varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja elinvoiman mukaan lukien 1.1.2025

23.09.2024

alkaen TE-palvelujen järjestämisessä on aiempaa tärkeämmässä roolissa, koska palvelut eivät ole enää saman organisaation sisällä ja sujuva yhteistyö paikallisesti ei ole itsestään selvää.

Kuntien ja Lapin hyvinvointialueen vuorovaikutuksen ja tiedottamisen on toimittava, jotta alueella on yhteinen tilannekuva siitä, mitä ja miten palveluita järjestetään.

Kunnille on tärkeää päästä neuvottelemaan palveluiden järjestämisestä ja luoda sellaisia malleja, jotka yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa vahvistavat hyvinvoinnin ja terveyden kannalta oleellisia toimintoja kunnassa – eivät heikennä näitä. Yhteistyöllä saavutetaan paikallisesti järkeviä ratkaisuja ja kenties myös kustannussäästöjä.

Ennaltaehkäisevän sosiaali- ja terveydenhuollon ja kunnan toimintojen kesken on paljon tärkeitä yhteistyön kohteita. Esimerkiksi oppilashuollon työnjako kuntien ja hyvinvointialueen välillä tulee olla selkeä. Oppilas – ja opiskelijahuoltopalveluiden resursseista ei saa tinkiä ja oikea-aikainen sujuva tiedonvaihto oppilashuoltoon kuuluvien tahojen kesken tulee varmistaa.

Resurssipula ei myöskään voi olla peruste jonkin palvelun järjestämisvastuun siirtämiseksi pois kunnan alueelta.

Asiointikuljetusten osalta on tärkeää yhteistyö kunnan kanssa ja hyvä tiedottaminen asukkaille. Lapin hyvinvointialueen järjestämissä kuljetuksissa tulee huomioida pitkät välimatkat ja järkevöittää sallittujen pysähdysten kestoajat.

Kuntien ja hyvinvointialueen neuvottelu kunnan sote-kiinteistöjen vuokranäkymistä ja vuokratasosta alkaa olla jo ajankohtainen 5 vuoden siirtymäajasta huolimatta. Asialla on merkittävä vaikutus kunnan omaan investointi- ja tulevaisuussuunnitteluun.

Tavoitteena palvelujen järjestäminen pääsääntöisesti lähipalveluina

Lapin hyvinvointialueen tuottamien palveluiden tulee olla pääsääntöisesti saatavilla **lähipalveluina** Inarin kunnassa ja tämä tavoite olisi otettava pitkän ajan palvelustrategiseksi tavoitteeksi. Esimerkiksi terveydenhuollon lähipalvelut (neuvola, hammashoito, laboratorio jne.), tukipalvelut (esim. välinehuolto) ja lähipalveluja tukevat, toimivat etäpalvelut, on turvattava. Digi- ja etäpalveluiden edelleen kehittäminen rinnakkain lähipalvelujen kanssa on tärkeää: palvelujen digitalisaatiota ja sitä myötä saavutettavat kustannussäästöt ovat kannatettavia. Digitalisaatiolla on keskeinen merkitys alueemme saavutettavuuskysymyksissä pitkien välimatkojen vuoksi.

Riittävät ja tarpeenmukaiset vuodeosastopaikat sekä asumispaikat (ikäntyvien palvelut sekä vammaispalvelut) on turvattava Inarin kunnassa. Mahdollisia ikäihmisten palveluiden keskittämisvaihtoehtoja pohdittaessa on

23.09.2024

huomioitava inhimillinen aspekti. Lähipalvelujen tarkoituksenmukaisen säilyvyyden ja esimerkiksi ikääntyvän väestön inhimillisen kohtelun näkökulmasta on tärkeää ylläpitää jatkuvuutta sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevissa, hyvinvointialueen vuokraamissa tiloissa.

Vuodeosastojen supistamissuunnitelmissa on huomioitava, että vuodeosastot mahdollistavat kunnissa osaamisen ylläpidon, monenlaiset tukipalvelut (esim. päihdehuolto, akuutit kriisitilanteet, saattohoito lähellä omaisia) ja helpottavat päivystyksen kuormitusta. Matkailukunnassa riittävällä vuodeosastokapasiteetilla on siis hyvinvointi- ja elinvoimanäkökulma; vuodeosastoilla on moninainen merkitys, jota ei voida aliarvioida.

Ivalon terveyskeskus ja ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys

Inarin kunta on 24.6.2024 lausunnossaan sosiaali- ja terveysministeriölle (*lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)*) esittänyt, että terveydenhuoltolain 50 §:n 6 momenttiin kirjattaisiin, että ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä on ylläpidettävä Ivalossa, koska palveluiden saavutettavuus sitä edellyttää eikä Ylä-Lapin (Inari ja Utsjoki) väestön tarvitsemia kiireellisen hoidon palveluita voida riittävästi muutoin turvata seuraavan päivystyspisteen (Lapin keskussairaala) ollessa 300–500 kilometrin päässä.

Inarin terveyskeskuksella on vahva rooli Pohjois-Lapin päivystystoiminnan järjestämisessä.

Inarin kunta näkee edelleen alueen väestön turvallisuudelle olennaisena ympärivuorokautisen päivystyksen säilymisen Ivalon terveyskeskuksessa, eikä sen tule olla riippuvainen hyvinvointialueen päätöksestä eikä palveluverkon heikentämistä tule päivystyksen osalta mahdollistaa.

Inarin kunnanhallitus

Tommi Kasurinen
kunnanjohtaja

